

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Stosunki między Unią Europejską a Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii: rola społeczeństwa obywatelskiego”

(2008/C 204/25)

Dnia 16 lutego 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię w sprawie:

„Stosunki między Unią Europejską a Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii: rola społeczeństwa obywatelskiego”.

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 30 stycznia 2008 r. Sprawozdawcą był Miklós BARABÁS.

Na 443. sesji plenarnej w dniach 12-13 marca 2008 r. (posiedzenie z dnia 12 marca 2008 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 125 do 1 — 3 osoby wstrzymały się od głosu — przyjął następującą opinię.

1. Streszczenie i główne wnioski

1.1 Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) dostrzega istotne postępy, jakie poczyniła Była Jugosłowiańska Republika Macedonii w zakresie rozwijania i stabilizacji stosunków z Unią Europejską (UE), których końcowym celem jest przystąpienie do UE. Przyznanie statusu kraju kandydującego stanowi wyraz uznania dla dokonanych dotychczas postępów. EKES docenia te pozytywne zmiany w kontekście politycznych, gospodarczych i społecznych skutków konfliktów w regionie, wyzwań okresu transformacji, a także wdrażania Umowy Ramowej z Ochrony.

1.2 EKES jest gotów wspierać Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii w jej dążeniach do jak najszybszego rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych z UE, najlepiej w roku 2008.

1.3 Uwzględniając zaangażowanie EKES-u i przedstawicieli grup interesu społecznego i gospodarczego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii na rzecz wzmocnienia dialogu i współpracy pomiędzy zorganizowanym społeczeństwem obywatelskim Unii Europejskiej i Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, pojawia się potrzeba przygotowania gruntu pod przystąpienie tej ostatniej do UE. W procesie tym bardzo ważną rolę odgrywa utworzenie Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego z EKES-em. Członkowie tego organu pochodzący z Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii powinni zostać wyłonieni w wyniku otwartej, przejrzystej i demokratycznej procedury.

1.4 W kontekście przystąpienia do UE, EKES podkreśla kluczową rolę społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii w opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu prawodawstwa i polityki publicznej (programu reform) w celu przygotowania państwa do przyjęcia unijnego dorobku prawnego. Aby wesprzeć ten proces, społeczeństwo obywatelskie Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii powinno zostać zaangażowane w negocjacje akcesyjne.

1.5 Różne federacje związków zawodowych powinny wspólnie na równych zasadach. Aby stworzyć korzystne warunki do osiągnięcia tego celu, potrzebne są szczególne przepisy prawne dotyczące związków zawodowych oraz ewentualne

obniżenie obecnego wymogu udziału związku zawodowego w reprezentacji pracowników (33 %), by mógł on zostać oficjalnym partnerem w negocjacjach zbiorowych. W znacznym stopniu pomogłoby to stworzyć silniejszy dialog społeczny i doprowadzić do pełnego poszanowania praw związków zawodowych.

1.6 Należy ułatwiać rozwój istniejących stowarzyszeń pracodawców i współpracę między nimi oraz zmienić ramy prawne w celu ustalenia jasnych kryteriów ich uczestnictwa w Radzie Społeczno-Gospodarczej (RSG).

1.7 Należy wzmocnić niezależność RSG Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, która powinna stać się bardziej reprezentatywna i obejmować wszystkie zainteresowane podmioty, włącznie z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. W ten sposób można zbudować solidne podstawy instytucjonalne dla konstruktywnego i prawdziwie partnerskiego dialogu na tematy gospodarcze i społeczne. Aby mogło się tak stać, konieczne są nowe ramy prawne, które powinny zostać opracowane z zaangażowaniem zainteresowanych stron, a następnie szybko przyjęte.

1.8 EKES wyraża poważne zaniepokojenie niezwykle wysokimi wskaźnikami ubóstwa i bezrobocia i wzywa rząd Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii do wprowadzenia skutecznych strategii zwalczania ubóstwa i wzmocnienia spójności społecznej.

1.9 Przy rozdziale środków pochodzących z budżetu państwa oraz z funduszy unijnych powinno się w większym stopniu uwzględniać ludność ubogą oraz stosować zasady solidarności i spójności społecznej w celu niwelowania obecnych różnic regionalnych i etnicznych. Konieczne są też szczególne środki na rzecz poprawy sytuacji Romów.

1.10 EKES z zadowoleniem przyjmuje wysiłki podejmowane przez rząd oraz przyjęcie rządowej strategii współpracy ze społeczeństwem obywatelskim, uznając to za krok w kierunku zapewnienia korzystnych warunków dla rozwoju zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego oraz wkład w znaczący i konstruktywny dialog społeczny.

1.11 Wraz ze zwiększaniem się uczestnictwa obywateli powinien także wzrastać potencjał partnerów społecznych i obywatelskich. Ważną sprawą w tym względzie jest mechanizm pośredniego i bezpośredniego wsparcia finansowego ze strony rządu Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii. Ponadto należy wprowadzić do programu zajęć szkolnych specjalne projekty edukacyjne dotyczące roli społeczeństwa obywatelskiego.

2. Wstęp

2.1 Dnia 9 kwietnia 2001 r. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, jako pierwsze z państw Bałkanów Zachodnich, podpisała, poprzez wymianę pism, układ o stabilizacji i stowarzyszeniu, który wszedł w życie z dniem 1 kwietnia 2004 r.

2.2 Była Jugosłowiańska Republika Macedonii złożyła oficjalny wniosek o członkostwo w Unii Europejskiej dnia 22 marca 2004 r. Dnia 9 listopada 2005 r. Komisja Europejska wydała pozytywną opinię dotyczącą tego wniosku, a 16 grudnia 2005 r. Rada Europejska postanowiła nadać Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii status państwa kandydującego.

2.3 Na czwartym posiedzeniu Rady ds. Stabilizacji i Stowarzyszenia UE — Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, które odbyło się 24 lipca 2007 r., podjęto jednoznaczne zobowiązanie na rzecz przyspieszenia tempa reform. Rada ta poparła także utworzenie wspólnych komitetów konsultacyjnych z EKES i Komitetem Regionów.

2.4 W najnowszym, wydanym 6 listopada 2007 r. sprawozdaniu z postępów dotyczącym Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii oceniono postępy poczynione w różnych dziedzinach, ale także wymieniono pozostające poważne wyzwania, którym państwo to musi stawić czoła.

2.5 W kontekście oczekiwanego rozpoczęcia negocjacji akcesyjnych EKES pragnie podkreślić zasadniczą rolę społeczeństwa obywatelskiego. W związku z tym niniejsza opinia będzie koncentrować się na społeczeństwie obywatelskim Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, jej środowisku oraz stojących przed nim szansach i wyzwaniach, na dialogu społecznym i obywatelskim w tym kraju oraz na stosunkach z UE i krajami Bałkanów Zachodnich.

3. Krótka charakterystyka społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii

3.1 Społeczeństwo obywatelskie pojawiło się na przełomie XIX i XX w. i wywarło silny wpływ na całościowy rozwój społeczny. Towarzystwa literackie i kulturalne, organizacje charytatywne i inne inicjatywy obywatelskie dały podstawy do powstania różnych organizacji kulturalnych, sportowych i zawodowych, w okresie socjalistycznym były one jednak kontrolowane politycznie. Uzyskana w 1990 r. niepodległość oraz transformacja ustrojowa prowadząca do demokracji parlamentarnej w dużym stopniu wpłynęły na zwiększenie roli społeczeństwa obywatelskiego w tym kraju.

3.2 Na odrodzenie się społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii na początku lat 90. duży

pozytywny wpływ miały przemiany polityczne w kraju, co utorowało drogę do szybkiego powstania niezależnego, wielowymiarowego społeczeństwa obywatelskiego, działającego w służbie ludności. Inną charakterystyczną cechą macedońskiego społeczeństwa obywatelskiego, w dużym stopniu regulowanego silnym podejściem normatywnym, jest jego oparty na wartościach charakter.

3.3 Społeczeństwo obywatelskie Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii charakteryzuje się ograniczonym stopniem zaangażowania obywateli. Pomimo wzrastającego uczestnictwa obywateli Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii w bezstronnej działalności politycznej nadal jedynie niewielka ich liczba (poniżej 30 %) angażuje się w działania społeczeństwa obywatelskiego (datki charytatywne, członkostwo w organizacjach społeczeństwa obywatelskiego, wolontariat, czyny społeczne itp.).

4. Kontekst ogólny

4.1 *Kontekst polityczny: Umowa ramowa z Ochrydy oraz zasada państwa prawa*

4.1.1 Jednymi z najważniejszych czynników stabilizacji politycznej w państwie jest zawarta w sierpniu 2001 r. umowa ramowa z Ochrydy⁽¹⁾ oraz zasada państwa prawa. Umowa ramowa z Ochrydy pomogła stawić czoła wyzwaniom wynikającym z różnorodności istniejącej w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii. Przyczyniła się ponadto do stworzenia podstaw dla stabilizacji i rozwoju, a także nadała rytm życiu politycznemu, społecznemu i gospodarczemu oraz stosunkom etnicznym.

4.1.2 Po wyborach parlamentarnych w 2006 r. i stworzeniu nowego, centroprawicowego rządu należało osiągnąć nowy stan równowagi. Konieczne jest zaangażowanie rządu w dialog polityczny i w zapewnienie poparcia wszystkich sił politycznych dla wdrażania strategii opracowanej dla Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii w kontekście jej przyszłej akcesji do Unii Europejskiej. Osiągnięto postępy w konstruktywnym dialogu politycznym w zakresie zagadnień o zasadniczym znaczeniu dla państwa. Proces ten mogą jednak hamować ciągle napięcia polityczne, które stoją na przeszkodzie lepszemu sprawowaniu rządów i budowaniu prawidłowo funkcjonujących instytucji demokratycznych.

4.1.3 Osiągnięto ponadto znaczne postępy we wdrażaniu części prawodawczej umowy ramowej z Ochrydy, której postanowienia zostały zapisane w konstytucji po przyjęciu poprawek przez parlament, a także w zapewnianiu sprawiedliwego podziału stanowisk w administracji publicznej między poszczególne społeczności. Odsetek mieszkańców kraju postrzegających

⁽¹⁾ Na początku 2001 r. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii stała w obliczu starć zbrojnych i kryzysu związanego ze stosunkami między grupami etnicznymi. Politycznym rozwiązaniem kryzysu stała się umowa ramowa (zwana również umową z Ochrydy), zawarta przez cztery główne partie polityczne dn. 13 sierpnia 2001 r. w Ochrydzie, której gwarantem został prezydent republiki i społeczność międzynarodowa (UE i USA). Celem umowy ramowej jest zachowanie integralnego i zjednoczonego państwa, krzewienie demokracji i tworzenie społeczeństwa obywatelskiego, propagowanie integracji euroatlantycznej oraz tworzenie społeczeństwa wielokulturowego, w równym stopniu integrującego wspólnoty etniczne. Legislacyjny aspekt umowy ramowej zrealizowano około czterech lat później, w lipcu 2005 r.

stosunki etniczne jako najważniejszy problem spadł z odnotowanego w lipcu 2001 r. poziomu 41,4 % do 1,4 % w marcu 2007 r. W styczniu 2005 r. 19,7 % mieszkańców oceniało te stosunki jako „bardzo złe” wobec 7,6 % w marcu 2007 r. ⁽²⁾

4.1.4 Odnotowano także postępy w zakresie edukacji oferowanej poszczególnym społecznościom, ich sprawiedliwej reprezentacji oraz decentralizacji państwa. Ponieważ umowa z Ochrydy ma charakter ramowy, pozostawia możliwości różnorodnej interpretacji i ewentualnych żądań środków uzupełniających. Nowe wyzwania mogą dotyczyć takich kwestii, jak: stosowanie języków (ustawa o językach, dwujęzyczność miasta Skopje), status byłych bojowników z mniejszości albańskiej, organizacja terytorialna (Kičevo, 2008) oraz sytuacja mniejszych i rozproszonych społeczności, takich jak Turcy, Romowie, Serbowie, Bośniacy i Wołosi, które w sumie stanowią 10,6 % ludności.

4.1.5 Troskę wzbudza w dalszym ciągu sytuacja społeczności romskiej, mimo że kraj ten jest jednym z aktywnych uczestników „Dekady na rzecz Integracji Romów 2005-2015”.

4.1.6 W poprzednich latach w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii podejmowano (zbyt) powolne działania w kierunku umocnienia zasady państwa prawa, głównie ze względu na słabości strukturalne we wdrażaniu ustaw oraz funkcjonowaniu sądów, a także ze względu na upolitycznioną i słabą administrację publiczną, korupcję i przestępczość zorganizowaną. Obecnie można odnotować pewne postępy w tych dziedzinach. Ramy prawne służące wzmocnieniu niezależności i skuteczności sądownictwa są już w dużej mierze ustanowione, odkąd w grudniu 2005 r. wprowadzono poprawki do konstytucji. Ważne miejsce w programie rządu Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii zajmuje walka z korupcją. W maju 2007 r. uchwalono nowy państwowy program zapobiegania i zwalczania korupcji. Niemniej wciąż potrzeba silnej woli politycznej, aby zwiększać wysiłki na rzecz skutecznego zwalczania korupcji.

4.2 Kontekst społeczno-gospodarczy: wzrost w warunkach bezrobocia

4.2.1 Była Jugosłowiańska Republika Macedonii była słabiej rozwinięta niż pozostałe republiki dawnej Federacji Jugosłowiańskiej, a jej gospodarka przeżywała kryzys w ciągu sześciu lat poprzedzających uzyskanie niepodległości. Pierwsze lata niepodległości charakteryzowały się brakiem stabilizacji makroekonomicznej i rosnącym deficytem fiskalnym. Negatywny wpływ na sytuację gospodarczą i polityczną Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii miały kryzys w regionie, embargo greckie, sankcje ONZ wobec Federalnej Republiki Jugosławii oraz kryzys w Kosowie. Czynniki te utrudniły też skoncentrowanie się na wewnętrznych reformach politycznych i gospodarczych.

4.2.2 Obecnie w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii panuje względna stabilizacja makroekonomiczna, oparta na szerokim porozumieniu dotyczącym polityk ekonomicznych, a stopień liberalizacji handlu wzrasta (dzięki członkostwu w WTO i CEFTA). W dalszym ciągu jednak nie przekłada się to na odpowiedni wzrost gospodarczy.

⁽²⁾ Early Warning Report — Former Yugoslav Republic of Macedonia, UNDP, Skopje, czerwiec 2007 r.

4.2.3 W rezultacie poziom ubóstwa w kraju jest wysoki: 29,8 % społeczeństwa Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii żyje poniżej progu ubóstwa. Ubóstwo jest bezpośrednio powiązane z bardzo wysoką stopą bezrobocia, wynoszącą 36 %.

4.2.4 Ubóstwo, wykluczenie społeczne i duże bezrobocie wobec słabo funkcjonujących rynków pracy, są (negatywnymi) skutkami niskiego wzrostu gospodarczego (ok. 4 %), nieodpowiedniej struktury przedsiębiorczości (zwłaszcza słabej działalności MŚP), braku elastyczności rynku pracy, słabego systemu edukacji oraz znacznego wzrostu liczby ludności. Do tej pory rząd często stosował środki pomocy społecznej w celu ograniczenia ubóstwa, nie stosując przy tym aktywnej polityki zatrudnienia.

4.2.5 Niemniej jednak odnotowany w pierwszym kwartale 2007 r. wzrost PKB na poziomie 7 % może oznaczać długo oczekiwany początek dynamiczniejszego cyklu rozwoju gospodarczego.

4.3 Kontekst społeczno-kulturowy: powszechny brak zaufania

4.3.1 Stosunki społeczne charakteryzują się powszechnym brakiem zaufania, tolerancji i postawy obywatelskiej. Zaufanie do instytucji publicznych jest na niskim poziomie, choć w ostatnim roku wzrosło zaufanie do rządu.

4.3.2 Według światowego badania systemu wartości World Values Survey, wskaźnik tolerancji wynosi 2,08, co oznacza, że społeczeństwo Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii jest mało tolerancyjne. Nietolerancja jest na bardzo wysokim poziomie wobec grup marginalizowanych: narkomanów, alkoholików, homoseksualistów lub Romów. Poziom postawy obywatelskiej — której wyznacznikiem jest niepłacenie podatków, opłat za usługi użyteczności publicznej (komunikacja zbiorowa, zaopatrzenie w wodę itp.) lub wykorzystywanie świadczeń rządowych — jest także niski.

5. Społeczeństwo obywatelskie Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii

5.1 Uwarunkowania prawne

5.1.1 Wolność zrzeszania się gwarantowana jest w konstytucji (art. 20) i prawnie uregulowana przyjętą w 1998 r. ustawą o stowarzyszeniach obywatelskich i fundacjach.

5.1.2 Działalność związków zawodowych i zrzeszeń pracodawców nie jest wystarczająco uregulowana, gdyż dotyczy jej tylko kilka artykułów prawa pracy i prawa spółek handlowych. Nagłącą potrzebą jest stworzenie równych warunków dla partnerów społecznych, głównie w celu zagwarantowania im niezależności. Izb handlowych dotyczy osobna ustawa.

5.1.3 Pomimo niedawnej poprawy (ustawa o darowiznach i sponsoringu i inne) uregulowania prawa podatkowego dotyczące organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz korzyści fiskalnych dla działalności dobroczynnej stanowią barierę dla dalszego rozwoju.

5.1.4 W przygotowaniu jest obecnie nowa ustawa o stowarzyszeniach obywatelskich i fundacjach. Najważniejsze zmiany, jakie ma wprowadzić, to: dalsze rozszerzenie praw do zakładania organizacji, uregulowanie ich działalności gospodarczej oraz wprowadzenie statusu organizacji pożytku publicznego.

5.2 Krótki przegląd społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii

5.2.1 Zróżnicowanie i reprezentatywność organizacji społeczeństwa obywatelskiego

5.2.1.1 Na zorganizowane społeczeństwo obywatelskie Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii składają się związki zawodowe, organizacje obywatelskie i izby handlowe oraz kościoły i społeczności wyznaniowe. Zrzeszenia pracodawców są nowym zjawiskiem w kraju, a izby handlowe — na szczeblu krajowym działają dwie: *Izba Gospodarcza Macedonii (SKM)* i *Unia Izb Handlowych (USKM)* — są wciąż postrzegane jako przedstawicielstwa sektora prywatnego.

5.2.1.2 Stosunki między organizacjami pracodawców komplikują się przez fakt, że tylko jedna z nich (*Zrzeszenie Pracodawców Macedonii — ZRM*) jest członkiem Rady Społeczno-Gospodarczej Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii. Natomiast druga z nich, *Konfederacja Pracodawców Republiki Macedonii (KRM)*, stara się o bardziej otwarte i integracyjne nastawienie RSG Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii.

5.2.1.3 Związki zawodowe zgrupowane są w czterech konfederacjach: *Federacji Związków Zawodowych Macedonii (SSM)*, *Konfederacji Niezależnych Związków Zawodowych (KNS)*, *Konfederacji Zawodowych Organizacji Związkowych Macedonii (KSS)* oraz *Unii Wolnych i Autonomicznych Związków Zawodowych (UNS)*. Stosunki pomiędzy nimi charakteryzują się rywalizacją i czasem nawet wrogim nastawieniem o motywacjach natury osobistej. Osłabia to w znacznym stopniu ich pozycję w negocjacjach, zwłaszcza wobec strony rządowej.

5.2.1.4 W kraju zarejestrowanych jest 5289 organizacji społeczeństwa obywatelskiego (dane z 2003 r.). W skład społeczeństwa obywatelskiego wchodzi przedstawiciele prawie wszystkich grup społecznych, przy słabszym udziale ubogich społeczności wiejskich oraz grup etnicznych, zwłaszcza Albańczyków. Znaczną liczbą organizacji (43 %) skoncentrowana jest w stolicy Skopje, natomiast na obszarach wiejskich prawie nie spotyka się organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

5.2.2 Stopień zorganizowania i wzajemnych stosunków

5.2.2.1 W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii działa około 200 organizacji patronackich. Większość z nich wchodzi w skład jakiegoś związku, federacji, platformy lub innego nadrzędnego zrzeszenia, w zależności od rodzaju danej organizacji lub jej grupy docelowej. Te nadrzędne organizacje odgrywają istotną rolę w scalaniu sektora obywatelskiego kraju.

5.2.2.2 Wyzwaniem dla społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii jest skupienie uwagi na komunikacji, koordynacji działań i współpracy. Praktycznie nie istnieje interakcja czy dialog pomiędzy pracodawcami, związkami zawodowymi i innymi organizacjami społecznymi. Obywa-

tełska Platforma Macedonii, licząca 29 członków, stanowi jednak pozytywny przykład w tej dziedzinie.

5.3 Mocne i słabe strony społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii

5.3.1 Mocną stroną społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii jest wzmocnienie możliwości działania obywateli oraz wysokie poczucie wartości pokoju, równouprawnienia płci i zrównoważenia środowiska naturalnego.

5.3.2 Społeczeństwo obywatelskie osiągnęło najbardziej znaczące oddziaływanie w zakresie wzmocnienia możliwości działania obywateli, zwłaszcza kobiet i grup marginalizowanych; stale rośnie udział kobiet w życiu publicznym (w parlamencie, gminach i organizacjach społecznych).

5.3.3 Organizacje działające na rzecz ochrony środowiska odegrały swą zasadniczą rolę w latach 1996-2001, kiedy dzięki ich działaniom i naciskom kwestie zrównoważenia środowiskowego zostały skutecznie włączone w główny nurt polityki rządowej. Nadal mają one rzeczywisty potencjał w zakresie odgrywania pozytywnej roli w przyszłości.

5.3.4 We wszystkich najważniejszych organizacjach społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii występuje i jest stosowany pluralizm, chociaż należałoby rozwinąć i wzmocnić zdolność dialogu między sektorami.

5.3.5 Słabe strony społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii odnotować można w zakresie: przejrzystości, samoregulacji i zwalczania ubóstwa, stosowania demokracji w praktyce, wzajemnej obojętności w stosunkach między społeczeństwem obywatelskim a sektorem prywatnym oraz niedostatku zasobów i braku zróżnicowania źródeł zasobów finansowych (obecnie występuje silna zależność od zagranicznych podmiotów oferujących wsparcie).

5.3.6 Spuścizna przeszłości, wraz z różnorodnością stanowisk i nastawienia wobec innych podmiotów (i państwa) znacznie utrudnia dialog i działanie.

5.3.7 Kościoły i społeczności wyznaniowe cieszą się dużym zaufaniem społecznym, które jest słabsze wobec organizacji obywatelskich, a zupełnie słabe w przypadku izb handlowych i związków zawodowych, ze względu na poczucie pogarszania się pozycji pracowników oraz postrzegany brak aktywności tych organów.

6. Dialog społeczny i obywatelski a ustanowienie wspólnego komitetu konsultacyjnego z EKES-em

6.1 Dialog społeczny

6.1.1 Ramy dialogu społecznego

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii jest członkiem MOP i ratyfikowała większość jej konwencji. Ostatnio ratyfikowane to: konwencja nr 182 dotycząca eliminowania najgorszych form pracy dzieci, ratyfikowana w 2002 r., oraz konwencja nr 144 dotycząca trójstronnych konsultacji w zakresie wprowadzania w życie międzynarodowych norm w sprawie pracy, ratyfikowana w 2005 r.

6.1.2 Rada Społeczno-Gospodarcza Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii

Ramy instytucjonalne dialogu społecznego, a szczególnie dialog trójstronny prowadzony przez Radę Społeczno-Gospodarczą (RSG) Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, są na wczesnym etapie rozwoju. Ustanowiona w 1996 r. Rada Społeczno-Gospodarcza prowadzi dialog trójstronny (dialog między związkami zawodowymi i pracodawcami a rządem) na szczeblu krajowym. Rada ta ma jednak ograniczony zasięg uczestnictwa, gdyż należą do niej tylko przedstawiciele *Federacji Związków Zawodowych Macedonii (SSM)*, *Zrzeszenie Pracodawców Macedonii*, a przewodniczy jej minister pracy i polityki społecznej.

6.1.3 Sytuacji tej sprzeciwiają się nienależące do RSG organizacje pracodawców i związki zawodowe, które ostro krytykują jej działalność. Zdaje się panować ogólna zgodność — także z punktu widzenia rządu — co do tego, że należy zmienić obecne ramy prawne oraz ustalić jasne kryteria uczestnictwa w RSG. Niemniej można spodziewać się długotrwałych dyskusji, zanim zostanie powstanie zadowalające rozwiązanie i nowe ramy prawne dla RSG.

6.1.4 Negocjacje zbiorowe

W kraju zawarto dwa ogólne układy zbiorowe dla sektora publicznego i prywatnego oraz około 24 układów zbiorowych dla poszczególnych sektorów. Według aktualnych przepisów, aby zostać partnerem społecznym w negocjacjach zbiorowych, dany związek zawodowy musi zrzeszać 33 % pracowników danej branży. Wymóg ten jest ostro krytykowany przez kilka związków zawodowych, które nawołują do znacznego obniżenia tego progu. Ponadto dość trudno jest w jasny sposób udowodnić, że dana organizacja faktycznie osiągnęła taki próg.

6.2 Dialog społeczny w świetle nowej strategii rządowej

6.2.1 W początkowym okresie stosunków między rządem a organizacjami społeczeństwa obywatelskiego ich kontakty i ustalenia miały charakter doraźny. Pierwszym krokiem w kierunku bardziej zinstytucjonalizowanych stosunków było utworzenie w rządzie, w listopadzie 2004 r., jednostki ds. społeczeństwa obywatelskiego.

6.2.2 W styczniu 2007 r. przyjęto rządową strategię współpracy z sektorem obywatelskim, wraz z planem działań w zakresie jej wdrażania. Dokument ten powstał w wyniku rzeczowego procesu konsultacyjnego.

6.2.3 Najważniejsze cele tej strategii to: uczestnictwo społeczeństwa obywatelskiego w procesie kształtowania polityki, włączenie społeczeństwa obywatelskiego w proces integracji europejskiej, stworzenie korzystniejszych warunków funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego, rozszerzenie i modernizacja ram prawnych w celu poprawy warunków społeczeństwa obywatelskiego oraz uruchomienie współpracy międzyinstytucjonalnej i ponadsektorowej.

6.3 Ustanowienie Wspólnego Komitetu Konsultacyjnego (WKK) z EKES-em

6.3.1 Wszystkie zainteresowane strony w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii przywiązują dużą wagę do WKK z

EKES-em i wzywają do jak najszybszego utworzenia tego komitetu.

6.3.2 WKK o odpowiednim składzie może stać się nie tylko skutecznym narzędziem zbliżania Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii i jej zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego do UE, ale także krzewienia dialogu pomiędzy organizacjami społeczeństwa obywatelskiego na szczeblu krajowym.

6.3.3 Wszystkie zaangażowane strony muszą podjąć znaczne wysiłki, by zagwarantować otwarty, przejrzysty i demokratyczny sposób wyłonienia członków WKK pochodzących z Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, którzy stanowiliby prawdziwą, posiadającą legitymację reprezentację wszystkich interesów.

7. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, UE i Bałkany

7.1 Stan stosunków między UE a Byłą Jugosłowiańską Republiką Macedonii

7.1.1 Państwo kandydujące

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii ma status państwa kandydującego do UE i przygotowuje się do negocjacji akcesyjnych. Kraj ten jako pierwszy na Bałkanach Zachodnich podpisał układ o stabilizacji i stowarzyszeniu (w kwietniu 2001 r.). Na szczycie w Salonikach, który odbył się w dniach 19-21 czerwca 2003 r., wykazano zwiększone poparcie dla przyłączenia krajów Bałkanów Zachodnich do Unii. Dnia 14 lutego 2005 r. rząd Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii przekazał Komisji Europejskiej odpowiedź na jej kwestionariusz, które posłużyły za podstawę do wydania pozytywnej opinii Komisji z dnia 9 listopada 2005 r., a następnie decyzji Rady Europejskiej z 16 grudnia 2005 r., w której przyznano temu krajowi status państwa kandydującego.

7.1.2 Handel z UE

W 2006 r. całkowita wartość eksportu wyniosła 1,43 mld euro, a całkowita wartość importu 2,25 mld euro. 51,85 % eksportu kierowane było do krajów UE, a pochodziło z nich 44 % importu. Pięciu najważniejszych unijnych partnerów handlowych to Niemcy, Grecja, Włochy, Słowenia i Polska.

Kilka problemów wymagających rozwiązania w handlu to m.in. brak zintegrowania służb granicznych, brak nowoczesnych technologii i skomputeryzowanych procedur celnych, zgłoszenia produktów oraz brak oficjalnych laboratoriów wydających certyfikaty (np. dla potrzeb rolnictwa).

7.1.3 Wizy

Mobilność osób, zwłaszcza w sferze kontaktów biznesowych oraz wymiany edukacyjnej i kulturalnej, ma zasadnicze znaczenie dla kraju dążącego do zbliżenia z UE. 18 września 2007 r. podpisano z UE umowę o ułatwieniach wizowych i readmisji, co stanowi etap przejściowy do systemu dwustronnego ruchu bezwizowego. Rozmowy o ruchu bezwizowym zapoczątkowano 20 lutego 2008 r.

7.1.4 Pomoc UE

W latach 1992-2006 wartość wsparcia udzielonego Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii przez UE wyniosła 800 mln euro. Zobowiązania na lata 2007-2009 wynoszą 210 mln euro.

7.2 Rola społeczeństwa obywatelskiego w procesie integracji z UE

7.2.1 Integracja europejska jest istotnym wyzwaniem dla społeczeństwa obywatelskiego Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii. Wraz z procesem akcesyjnym stanowi ona znaczną siłą napędową dalszego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Organizacje społeczeństwa obywatelskiego są nośnikami nowych wartości, takich jak demokracja uczestnicząca, integracja społeczna, równość, przejrzystość i odpowiedzialność. Organizacje te odgrywają też ważną rolę jako pośrednicy pomiędzy tradycyjnym, wielokulturowym i wieloetnicznym społeczeństwem bałkańskim a ponowoczesną Europą.

7.2.2 Rząd Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii zaczął przywiązywać wagę do udziału społeczeństwa obywatelskiego w procesie integracji z UE poprzez uznanie go za jeden ze swych celów strategicznych.

7.2.3 Unijne wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego wzrosło po uruchomieniu programu CARDS w 2001 r. Wsparcia udzielono wielu inicjatywom obywatelskim, m.

in. Obywatelskiej Platformie Macedonii, zaś rządowej strategii współpracy ze społeczeństwem obywatelskim przyznano pomoc techniczną na etapie opracowywania.

7.3 Sąsiedztwo i kontakty na Bałkanach

7.3.1. Była Jugosłowiańska Republika Macedonii prowadzi aktywne działania na polu współpracy regionalnej, angażując się na rzecz rozwoju stosunków dwustronnych i polityki dobrego sąsiedztwa. Kraj ten jest aktywnym uczestnikiem takich procesów regionalnych, jak ustanowienie regionalnej rady współpracy (Proces współpracy w Europie Południowo-Wschodniej — SEECP), Traktatu Wspólnoty Energetycznej, Europejskiej Wspólnej Przestrzeni Powietrznej, Południowoeuropejskiej Inicjatywy Współpracy (SECI) oraz Środkowoeuropejskiej Strefy Wolnego Handlu (CEFTA). W tym kontekście szczególną odpowiedzialność spoczywa na prasie krajowej i lokalnej; powinna ona odgrywać pozytywną rolę w rozwoju tych procesów.

7.3.2. Kontakty i interakcje na szczeblu regionalnym są coraz szersze także w innych sferach, w tym w sferze społeczeństwa obywatelskiego. Pozytywnymi przykładami są wspólne działania zrzeszeń przedsiębiorców, związków zawodowych i innych organizacji społecznych, w których aktywnie uczestniczą podmioty Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii.

Bruksela, 12 marca 2008 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS
